

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo@mmm.fi

28.2.2017

Lausuntopyyntö MMM 147/01.02/2017

LAUSUNTO LUONNOKSISTA VALTIONEUVOSTON ASETUKSIKSI LOHENKALASTUKSEN RAJOITUKSISTA

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausuntoa koskien ehdotusta valtioneuvoston asetuksiksi, joilla korvataan valtioneuvoston asetus lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa (347/2016) ja muutetaan valtioneuvoston asetus Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä (436/2011). Ehdotetuilla asetuksilla on tarkoitus säädellä lohen kalastusta Itämeren pääaltaalla ja Pohjanlahdella, Tornionjoen edustan merialueella (rajajokisopimuksen soveltamisalueella) sekä Simojoessa. Sääntelyllä varmistettaisiin luonnonlohikantojen kestävä kalastus ja hyödyntäminen luonnonlohikantojen monimuotoisuutta edistävällä tavalla. Suomessa lohen kalastus tapahtuu pääasiassa Pohjanlahden rannikkoalueilla. Tällä alueella kaupalliset kalastajat harjoittavat lohenkalastusta etupäässä isorysillä.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio toteaa, että Torniojoen luontaisen lohikannan lisääntyminen joessa tulee turvata kestäväällä kalastuksensääntelyllä. Tornionjoen kalastosta meritaimen on edelleen äärimmäisen uhanalainen. Lohikanta Tornionjoessa on viime vuosina voimakkaasti vahvistunut, mutta samalla lohen ja muiden kalalajien lisääntynyt tautikuolleisuus joki- ja merialueella on jatkunut kolmen vuoden ajan. Kuolleisuuden perimmäinen syy on tutkimuksista huolimatta edelleen epäselvä. Ehdotuksessa esitetyllä kalastuksen sääntelyllä Pohjanlahdella on jatkossa keskeinen vaikutus Tornionjokeen lisääntymään vaeltaviin lohimääriin.

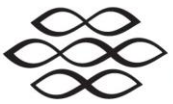
Torniojoen kalastusalueen merikalastus

Ehdotuksessa Tornionjoen Suomen puolen kalastusalueella sovellettavista säännöistä on merialueen kalastuksen aloitusajankohdaksi ehdotettu 17. kesäkuuta kaupallisille ryhmän 1 kalastajille samanaikaisesti enintään kahdella kiinteällä pyydyksellä ja 2.7. alkaen enintään neljällä kiinteällä pyydyksellä. 2.7. alkaen myös ryhmän 2 kalastajat voivat aloittaa kalastuksen.

Muutos aikaistaa kalastusalueen Suomen puolen merikalastusta noin viikolla viime vuosien tilanteeseen nähden, mutta mahdollistaa Tornionjoen suun edustan merialueella yhdenvertaiset kalastusmahdollisuudet suomalaisille ja ruotsalaisille ammattikalastajille. Säädosmuutos on rajajokisopimuksen tasapuolisen käytön periaatteen (rajajokisopimus 2§, 1 mom) sekä kalastussäännön 11§ mahdollistama.

Perämeren kalastus kiinteillä pyydyksillä

Ehdotuksen mukaan lohen kaupalliset kalastajat voisivat aloittaa kalastuksen yhdellä isorysällä ja myydä lohisaalista heti kun jäät ovat lähteneet. Perämeren pohjukan yhden rysän pyynnin salliva ajanjakso olisi huhtikuun 1. päivästä kesäkuun 24. päivään, kesäkuun 25. päivästä heinäkuun 1. päivään samanaikaisesti enintään kahdella isorysällä ja heinäkuun 2. päivästä samanaikaisesti enintään neljällä isorysällä kaupallista kalastajaa kohden.

Ehdotuksen 5§ mukaan enintään 25 % kalastajakohtaisesta kiintiöstä voidaan kalastaa kauden alussa kun käytössä voi olla vain yksi pyydys.

Kemijoen edustan merialueelle ehdotetaan asetusehdotuksen 6§:ssä kolme kertaa suurempaa rysämäärää ja kaksi kertaa suurempaa alkukauden kiintiötä.

Komissio toteaa, että lohenkalastus koko rannikon pituudelta aikaistuisi nykyisestä 11.6 huomattavasti, alkaen jo 1.4. mikä todennäköisesti johtaa suurimpien ja vanhimpien eli kutukaloina arvokkaimpien Tornionjoen lohikyksilöiden joutumiseen saaliiksi rannikon merialueella suhteellisesti nykyistä enemmän. Kemijoen edustan merialueen kalastuksen saaliista alueesta riippuen 16 – 66 % on seurantojen mukaan Tornionjoen luonnonlohta, (*Istutettujen ja luonnonlohien esiintyminen Kemijoen terminaali-alueen lohisaalissa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 31.12.2010. Ville Vähä ja Tapani Pakarinen*). Tornionjoen lohen kutuvaellus tapahtuu tyypillisesti istutettua lohta aiemmin. Näin ollen suhteellisesti aiempaa suurempi osa Tornionjoen lohesta todennäköisesti kalastettaisiin sekakantakalastuksena Kemijoen edustan merialueella, mikä ei ole kansallisen lohi- ja meritaimenstrategian tavoitteiden mukaista (Päämäärä 2, toimenpide: *Uudistuksessa [lohiasetus] otetaan huomioon valikoimattoman sekakantakalastuksen vähentäminen*).

Komissio toteaa tässä yhteydessä, että Valtioneuvoston periaatepäätöksen 16.10.2014 *Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle* mukaan ns. lohiasetuksen (nyt lausunnolla oleva asetusluonnos) yhteydessä otetaan käyttöön kalastajakohtaiset ei-siirrettävät lohikiintiöt. Valtioneuvoston periaatepäätöksestä huolimatta siirrettävistä kalastajakohtaisista kiintiöistä säädettiin lailla vuoden 2016 lopulla. Rajoituksena Perämeren alueen kalastukselle laissa on leveyspiirin 64°00'N pohjoispuolella kotipaikan omaavat toimijakohtaisen kalastuskiintiön haltijat, jotka eivät saa siirtää lohen toimijakohtaista kalastuskiintiötä kaupalliselle kalastajalle, jonka kotipaikka on kyseisen leveyspiirin eteläpuolella (22§, 1048/2016 *Laki Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan kansallisesta täytäntöönpanosta*).

Ehdotuksesta ei käy ilmi mihin hylkeiden vioittamat lohet päätyvät (joita ei tarvitse ottaa saaliiksi, 8§).

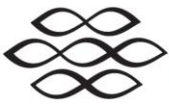
Kalakantojen seurannan tarve

Sekä kudulle nousevien lohien ja taimenten seurannan (Kattilakosken kaikuluotain) että smolttimäärien seurannan Tornionjoella tulee olla vuosittaista, jotta asetusehdotuksessa olevien muutosten vaikutusten seuranta on mahdollista.

Suomella ja Ruotsilla on vastuu Tornionjoen kalakannoista. Vastuu kalakannoista edellyttää ajantasaisen tietopohjan hankintaa ja käyttöä. Viime vuosien kalakuolemat tukevat kalakantojen seurannan jatkuvaa tarvetta Tornionjoella.

Lohenkalastus ja uhanalainen meritaimen

Meritaimenen tilanne on merkittävästi heikentynyt 1970-luvulta lähtien. Suomen lohi- ja meritaimenstrategia toteaa, että ”Suomen meritaimenkantojen tila on Itämeren rantavaltioista heikoin. Suomen eliölajien uhanalaisluokituksessa (2010) meritaimenkannat on luokiteltu äärimmäisen uhanalaisiksi ja Itämeren lohikannat vaarantuneiksi. Ruotsalais-suomalaisessa biologisessa arviossa Tornionjoen vaelluskalakannoista vuodelta 2016 tarkentaa asiaa: ”Tornionjoen meritaimenen osalta kaikki saatavilla oleva tieto viittaa kannan heikkoon tilaan. Kaikki käyttöönotetut kalastussäännöt ovat tarpeen meritaimenen kuolleisuuden vähentämiseksi. Kannan tila on edelleen heikko, ja sille tulisi antaa mahdollisuus elpyä

tulevaisuudessa.” (*Tornionjoen lohi-, meritaimen- ja vaellussiikakannat – yhteinen ruotsalais-suomalainen biologinen arviointi sopivien kalastussääntöjen arvioimiseksi vuodelle 2016*).

Merkittävä osa meritaimenen kalastuskuolevuudesta tapahtuu merialueella ennen kuin taimen on ehtinyt palata Tornionjokeen ja sen sivujokiin lisääntymisalueilleen. Asetusehdotuksessa ei ole esitetty toimenpiteitä, miten rannikon lohenkalastuksen yhteydessä turvataan uhanalaisen meritaimenen suojelu.

Komissio huomauttaa lisäksi, että valtioneuvoston vuonna 2014 hyväksymän Suomen kansallisen lohi- ja meritaimenstrategian toimenpidettä *Meritaimenen elvytys- ja hoitosuunnitelma Tornionjoen vesistöalueelle* ei ole toimeenpantu (*päämäärä 1, toimenpide: laaditaan viimeistään vuoteen 2015 mennessä alkuperäisille meritaimenkannoille elvytysuunnitelmat*).

Saaliin merkintä

Suomen Pohjanlahden lohenkalastuksen ehdotetuilla säätelymuutoksilla on tarkoitus ottaa käyttöön toimijakohtaisen kalastuskiintiön haltijoille (ammattikalastajat) tunniste, joka kiinnitetään saaliiseen. Merkintä mahdollistaa kalastuksen ja ensimyyntin seurannan. Toimenpide on Suomen lohi- ja meritaimenstrategian mukainen. Ruotsin vastaavassa strategiaehdotuksessa merkinnän käyttöönotto on myös mainittu ja sen käyttöönotto mahdollistaa markkinoille päätyvän Itämeren lohen jäljitettävyyden, mutta asetusehdotuksen mukaan ainoastaan ensimyyntiin asti.

Komissio kannustaa ottamaan käyttöön järjestelmä luononvaraisen lohen alkuperän jäljitettävyyden varmistamiseksi kuluttajalle saakka saaliin merkinnän käyttöönoton yhteydessä, samaan tapaan kuin mm. kuluttajalle kaupan olevien lihatuotteiden kanssa menetellään. Asetuksessa tulee lisäksi säätää seuraamuksista, mikäli kaupallinen kalastaja rikkoo lohen merkintää koskevia sääntöjä.

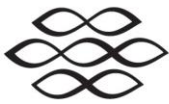
Kalastuksenvalvonta ja sanktiot

Kalastuksenvalvonnan resurssit tulee muutoksessa turvata. Asetusehdotuksessa ei ole mainintoja lohenkalastuksen tai muun kalan pyynnin valvonnasta, ei myöskään säädöksiä sanktioista säännösten rikkomisesta. Lohi- ja meritaimenstrategiassa toimenpiteenä (päämäärä 5, toimenpide) on, että *laittomasti saaliiksi otetulle lohelle ja taimenelle määritetään sanktioarvo*.

Lohen ja meritaimenen pyynti rannikolla muun rysäpyynnin sivusaaliina tulee riittävän kalastuksenvalvonnan avulla sekä lohen saalimerkin puuttuminen sanktioimalla hallita. Asetusehdotusta tulee täydentää tältä osin.

Vaikutukset Tornionjoen loheen

Asetusluonnos keskittyy perusteluissaan lohen merikalastuksen taloudelliseen arvonmuodostukseen. Suomen ja Ruotsin yhteinen Tornionjoki lohen kutujokena tuottaa ekologista, sosiaalista, taloudellista ja alueellista lisäarvoa raja-alueella mm. paikallisen kalastuksen ja alueelle kohdistuvan kalastusmatkailun ansiosta. Kalastusmatkailu Tornionjokilaaksossa on 2010-luvulla kasvanut merkittävästi. Kalastuspaineen kasvu Tornionjoella todennäköisesti jatkuu edelleen edellisten vuosien herättämän kiinnostuksen ja mm. Tenojen mahdollisten kalastusrajoitusten johdosta.

Kauden ensimmäiset vaelluslohjet ovat tyypillisesti suuria ja Tornionjoen lohikannalle emokaloina arvokkaimpia. Asetusehdotuksen aikaistama Suomen rannikon lohenpyynti ja Kemijoen edustan merialueen tehostettu lohenpyynti sekakantapyyntinä ja kohdistuu geneettisesti arvokkaimpaan osaan Torniojoen lohta, mikä ei tue asetusehdotuksen tavoitetta luonnonlohikantojen kestävästä kalastuksesta ja monimuotoisuuden edistämisestä.

Rannikon lohenkalastuksen säätelyssä tulee huomioida lausunnolla olevaa ehdotusta paremmin Tornionjoen loheen kohdistuvat haitalliset vaikutukset ja korjata komission lausunnossaan mainitsevat asetusehdotuksen puutteet.

Lopuksi komissio viittaa 24.2.2017 antamaansa lausuntoon koskien Suomen ja Ruotsin välisistä vuosittaisista neuvotteluista koskien Tornionjoen kalastussääntöä (142/04.04.03.01/2017), jossa on tuotu esiin Tornionjoen kalakantoja ja niiden pitkäjänteistä hoitoa koskevia näkökohtia.

Johan Antti
puheenjohtaja

Timo Jokelainen
varapuheenjohtaja

Virve Sallialmi
sihteeri

TIEDOKSI Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Norrbottein lääninhallitus
Havs- och vattenmyndigheten